

Párhuzamos értelmezések és modellek – integráció, szegregáció, asszimiláció – a kisebbségkutatásban

MTA Társadalomkutató Központ, Jakobinus terem (1014 Budapest, Országház utca 30.)
2010. május 27.

Az előadások rövid kivonatai

ÁTÉRTÉLMEZÉSEK

Eiler Ferenc - A kisebbségi önszerveződés korlátai és következményei a „szocialista Magyarországon” egy német település példáján (Harta, 1948–1989)

A kitelepítések lezárulása után a hartai német származású őslakosok az állam, illetve a párt határozottan érvényesített „kisebbségpolitikájára” reflektálva alkalmazkodtak a megváltozott feltételekhez és „túlélési stratégiára” rendezkedtek be.

Az ötvenes években a hartai pártszervezet és a tanács – igazodva a felsőbb állásfoglalásokhoz – hangsúlyt helyezett arra, hogy a téma a helyi közéletben ne artikulálódjék. A hivatalos állásfoglalás szerint ugyanis nem létezett nemzetiségi probléma Magyarországon. Hartán a hivatalos álláspont – részben a lakosság békés együttélése érdekében – alapvetően még akkor sem változott meg gyökeresen, amikor az MSZMP a hatvanas évek végén elrendelte, hogy a helyi tanácsok végrehajtó bizottságainak időről-időre meg kell vitatniuk a községek helyzetét és feladatait a nemzetiségi politika szemszögéből.

Bár a község *helyi származású* politikai és szellemi vezetői – a némettanár, a tánccsoport vezetői és a helyi népművészek – sokat tettek azért, hogy a nagyon lassan, de folyamatosan „liberalizálódó” hivatalos nemzetiségpolitikai irányelvek nyújtotta korlátozott mozgásteret kihasználják, Hartára is igaz volt, ami a legtöbb magyarországi német településre elmondható, hogy a nemzetiségi élet egyre feltartóztathatatlanabban a folklorizálódás irányába mozdult el. Ez a folyamat szükségszerű következménye volt annak, hogy a negatív történelmi tapasztalatok miatt amúgy is rendkívül óvatos, sőt sok helyütt a teljes asszimilációt – vagyis a minimális súrlódási felületet is eltüntető társadalmi integrációs stratégiát – követő kisebbségek alulról jövő önszerveződésének a szocialista érában tudatosan nem teremtették meg a törvényi keretfeltételeit. A hartai német lakosság asszimilációja is egyre jobban felgyorsult a politikai viszonyok, a társadalmi, gazdasági folyamatok hatására. A német nyelv használata véglegesen visszaszorult a privát szférába, s bár a hatvanas-hetvenes években a felnőtt lakosság jelentős része családi, illetve baráti körben még anyanyelvét használta, a nyolcvanas években már csak az idősebb generáció tagjai érintkeztek egymással németül. Az identitás etnikai faktora valójában zárójelbe került, és a téma nem szerepelt a közélet hivatalosan meg- és kibeszélendő kérdéseinek listáján.